

o marrades del camí' (cf. vol. I, 116; *DECat* II, 1001b 8-14; *E. T. C.* I, 256). J. F. C.

COSTOJA

Municipi del Vallespir, cantó de Prats de Molló, situat a la zona muntanyosa del migdia de la comarca, en contacte amb l'Alt Empordà i la Garrotxa. Comprèn la capçalera de la vall de Sant Llorenç i el versant esquerre de la capçalera de la Muga, el qual riu, amb el riu Major, formen l'actual frontera estatal.

PRON. POP.: *kustóža*, oït a Costoja mateix i també a La Menara (1959); *kustúža* a Montboló i Oms (1959). Gentilici: *kustužens*, St. Llorenç de Cerdans ¹⁵ (1959).¹

DOC. ANT. *Custoga* 993 (*CollMoreau* xv, 56), *Custogia* 1168 (Alart, *RLR* III, 289), *Custodia* 1168 (id.), 1319 (*BABL* IV, 473), 1435 (Alart, *Doc. géogr. hist.*, 597), *Costoga* 1243 (Alart, *InvLC*, s. v. *Costoja*), 1395 ²⁰ (Alart, *Doc. géogr. hist.*, 530), *Costoja* 1360 (Alart, *InvLC*, s. v. *Costoja*), 1380 (id.). Mencions addicionals (Ponsich, *Top.*, 78): *Costogia* 936, *Costoga* 982, 1339, *Costoja* 988, *Costuja* 988, *Custodia* 1011, 1119, 1158, *villa Costoja* 1142, *Costoia* 1339, *Costuja* 1602, ²⁵ *Costoja* 1700; la mala grafia afrancesada *Costoges*, mai abans del S. XIX.

ETIM. *CUSTŌDĪA* 'guardia, conservació', 'guarnició d'un fort', entre altres accepcions; ètimon que també ha deixat diversos homònims i parònims toponímics ³⁰ a la Catalunya Occidental i al País Valencià:

1) *Costoja*: Antic priorat de l'Hospital localitzat prop de Vilamitjana a la vall de Castellbò (Alt Urgell): *Custodia* 1220, 1226, 1229 (Miret, *TemplH.*, 193), *domus Costoge* 1236 (id., 194), *Custogia* 1263 (id., 211), ³⁵ *monestir de Costoya* 1518 (*Spill Cbo.*, fº 7r).

2) *Costòia*: Indret al terme de Peramea (Pallars Sobirà), vèrtex triangulador de 1489 alt., a la ratlla entre Balastui i Sellui (*Top. Vall de Boi*, 12; Ll. XXI, 139).

3) *Costuix* (*kustúiš*, oït per JCor. el 1934): Veïnat de bordes al terme d'Àreu, arran del límit amb la vall de Cardós, en el camí que puja cap a la frontera amb França. Sense descartar del tot la possibilitat d'una etimologia pre-romana en *-iŕ* < *-di* + *s*, es pot conjecturar l'ètimon *CŪSTŌDĪS* 'a les guarnicions' amb me- ⁴⁵ tafonia (*ó-ī* > *ú-i*) > *Costúis* > *Costúiš*, car aquest veïnat és ben prop de la frontera francesa i a la sortida d'un port entre Hispània i Gàllia. També és versemblant que els romans, ja des dels temps d'August i potser abans, van deixar-hi una guarnició de vigi- ⁵⁰ lància.

4) *Costur* (< ll. vg. *CUSTŌRIA*): Poble amb mun. entre Lluçena i Castelló de la Plana; art. infra.²

5) *Costurera* (< *Costüera* < *CUSTŌRIA*): Castell a la Vall de Seta; art. infra.

Cal remarcar així mateix *Constouge*, poble occità del cantó de Durban (Aude) (Sabarthès, *Dict. Topogr. de l'Aude*, s. v.; Mistral, *TdF* I, s. v. *Constoujo*); i a Itàlia *Costozza*, agregat de Longare (prov. de Vicenza) (Prati, *Rev. Dial. Rom.* v, 107).

Respecte a la forma gràfica del NL cat. *Costoja*, les mencions medievals i la forma viva moderna palesen que s'ha d'escriure sense *-s*. *Costoges* i formes semblants es troben només en una època força recent, i, ⁵ sens dubte, es deuen a la influència de la grafia oficial (fr. *Constouges*).³ Endemés, els mateixos testimonis antics revelen que la vocal accentuada ha d'ésser *o* i no pas *u*, d'acord amb l'etimologia del mot i la pronúncia popular local *kustóžə*.⁴ Ph. R.

¹ La rebesàvia paterna d'En Coromines era filla de Costoja, i ell va sentir moltes vegades, en boca del seu pare i d'altres membres de la família, la pronúncia *kustóža* (1920, 1929 etc.) — ² Sobre aquest i el següent, veg. art. infra. — ³ Alart sol escriure *Costoja* (*Doc. géogr. hist.*, 530) o bé *Custoja* (*RLR* III, 288), a diferència de Verdager, *Custojas* (*Canigó* v, 60); Vayreda, *Custoges* (*Punyalada*, 51.47); i Aguiló: *Costuges* (*D'Ag.* II, s. v.). Tanmateix, no sols Alart i Ponsich (*Top.*, 78), sinó la gran majoria dels estudiosos rossellonesos han estat d'acord respecte a la grafia *Costoja*. — ⁴ És lamentable que Guiter (*RLiR* XXVIII, 23) escrigui *Costuja*, i més encara que el doni per NL d'origen pre-romà, del grup de *Naiüja*.

Costuix, V. *Costoja*

COSTUMÀ

Nucli d'unes quantes cases a l'E. de Benifallet (Baix Ebre).

PRON. MOD.: *la vilèta de kostumà*, oït per Casac. (c. 1920) a Benifallet.

DOC. ANT. *loch de Costumà* a. 1335 (*Llibre de Priv. d'Ulldecona*. Ss. XII-XVI, 139); *Costumà* a. 1346 (*BABL* XI, 366); *Custuma* a. 1359 (*CoDoACA* XII, 43).

ETIM. El nom té aire de ser antic, i probablement deu venir del nom d'un pagus *POSTUMIANUM* derivat del NP romà *POSTUMIUS* (Schulze, 215), amb una dissimilació de labials un poc insòlita, però que seria afaavorida per la repugnància de l'àrab per la *p* i per una etimologia popular romànica (influència de *costum* o *(a)costumar*)¹ (cf. *DECat* II, 1001b22-26). J. F. C.

¹ L'alternativa *COSTA ADEMARI* que suggeria JCoromines en el *DECat* II, 1001b19-21 l'abandona: vist que no hi ha res en tota la documentació antiga que hem aportat que doni cap indici que s'hi prestí. El suggeriment imprecís d'Aebischer (*Top.* 85) sobre una possible derivació del «cognomen *COSTA*» és òbviament impossible a causa de *-um-*.

COSTUR

⁵⁵ Poble valencià de la part alta de la Plana, subcomarca d'Alcalatén, a 3/4 del camí de Castelló a Lluçena.

PRON. POP.: *kostúr*, oït a Morella (1935), a Les Usres, a Lluçena i al mateix poble, 1961 (XXIX, 7 ss., ⁶⁰ 12,98).